

גבולות היחידה: שמות פרק י"ט, פסוקים ט'-כ"ה

נושא היחידה: ההכנות למעמד הר סיני

מספר שיעורים: 1

כתב: יאיר לבני

כללי:

הפסוקים הראשונים של פרק י"ט נותנים לנו הקדמה למעמד הר סיני - הקדמה העוסקת בשבחם של ישראל ובאהבת ה' אותם. הפרשה שלנו עוסקת בהכנות המעשיות למעמד הר סיני ובהתחלת המעמד עצמו.

(ביחידה זו יש פסוקים רבים, ולא נוכל להתעכב על כולם, לכן נבחר על אילו פסוקים להתעכב ואילו פסוקים ללמוד בקריאה זריזה)

פתיחה:

נתחיל את השיעור בסיפור קצר על אזרח פשוט שקיבל הודעה על כך שהמלך מתכוון לבוא לבקרו בביתו. אותו אדם מתרגש מאוד, ומתחיל לחשוב כיצד עליו להתכונן לבואו של המלך. אך מרוב התרגשות, הוא קצת מתבלבל ולא בטוח מה עליו לעשות...

נשאל את התלמידים מה הם אומרים - האם יש להם רעיון כיצד עליו להתכונן? וכיצד, אם כן, על עם ישראל להתכונן לקראת המפגש עם ריבונו של עולם? (ניקיון הבית והבגדים, ניקיון הגוף, טהרה במקווה, מעשים טובים)

עיון בפסוקים:

ניתן לתלמידים משימה לקרוא את פסוקים ט'-ט"ו ולחפש את ההכנות שבני ישראל צריכים לעשות - הכנות אותן הם ציינו בפתיחה, והכנות נוספות אותן הם ימצאו בפסוקים. את מה שהתלמידים מוצאים, נרשום על הלוח.

נסביר כי דרושה היטהרות גדולה לקראת המעמד המיוחד. בנוסף, מופיע האיסור להתקרב להר סיני. אם יש כזה איסור, סימן שיש רצון לעלות, ולכן ה' צריך לאסור זאת. יש רצון גדול בעם ישראל להתקרב ולדבוק בה', אך ה' מזהיר שלא להתקרב.

לאחר שנדבר על ההכנות, נתחיל לקרוא ביחד את פסוקים ט'-ט"ו, ונציין שיש כאן דו-שיח בין משה לבין הקב"ה, וממשה לעם, והעם עונה, ומשה מחזיר לה' וכו'.

כמה זמן ארכו פסוקים אלו? האם הכול קרה ביום אחד? במספר ימים?

ניתן לתלמידים דף עזר¹, המסביר את ההתרחשות הכרונולוגית של פרק י"ט.

בפסוק י"א - "לעיני כל העם" – מביא רש"י את המדרש: "מלמד שלא היה בהם סומא, שנתרפאו כולם". נדגיש את הנקודה, שה' אוהב את עם ישראל, ורוצה בטובתם. לכן, כחלק מההכנות למעמד הר סיני, ה' מרפא את כל הפצועים והחולים - כל מי שסבל עוד מימי שיעבוד מצרים, ה' מרפא אותו. אפשר להציג אדם נכה, או חולה שמצטער שלא יהיה לו כוח לעמוד לקבל את התורה, או אבא שמצטער שבנו החירש לא יוכל לשמוע את דבר ה' – איך שלפתע כולם מתרפאים, ועומדים חזקים ובריאים לקבל את התורה.

פסוקים ט"ז-כ"ה: תחילת המעמד.

לפני שניכנס לפסוקים עצמם, ננסה להמחיש לתלמידים משהו מעוצמת המעמד, כפי שמוצע בפרק "הצעות להמחשה".

נשאל את התלמידים: מה מיוחד בברקים, רעמים ועננים? הרי בכל בוקר חורפי אפשר שיהיו תופעות כאלו. אלא שכאן מדובר בחודש סיון - זה כבר אביב-קיץ - ובעונה הזו של השנה, התופעות אלו הן חריגות ומופלאות - דבר שמכניס את עם ישראל לאווירת יראה מרוממת ומיוחדת.

יש לשים לב למשמעות הענן. אפשר לשאול את התלמידים מתי יש להם אפשרות להתבונן לכיוון השמש. תשובה: כאשר היא מסתתרת מאחורי הענן. הענן, בכל מקום, תפקידו הוא לכסות על ההתגלות, כדי שנוכל לעמוד בה. בכל מקום שכתוב ש"נראה כבוד ה'" – הכוונה היא בענן.

פסוק י"ט: "משה ידבר, והאלוקים יענו בקול".

חלקו הפרשנים על מה נסוב פסוק זה - אילו דברים משה אמר והאלוקים ענה אותו בקול?

לשיטת רש"י – רק את שני הדיברות הראשונים שמע העם מפי ה', ואילו את שאר הדיברות הם שמעו מפי משה, וה' הגביר את קולו של משה, כדי שכל ישראל ישמעו אותו (כך מובן

---

¹ מצורף בפרק ההרחבה.

מפרק כ' פס' ט"ו. ולפי שנאמרו הדיברות הראשונים בגוף ראשון, הבינו חז"ל ששאר הדיברות נאמרו על ידי משה).

לשיטת הרמב"ן – את כל הדיברות שמעו ישראל מפי ה'. אולם, פסוק זה מדבר על ההקדמות והציוויים שמשה כרגע את כל ישראל, וכן על דברי ה' שמצווה את משה².

למורה:

אף שהבאנו את שני הפירושים, לא כדאי להביא אותם בכיתה. כדאי שהמורה יכיר את שניהם, אך בכיתה בפועל, בגיל זה, רצוי ללמד פירוש אחד, על מנת ליצור אצל התלמידים תמונה שלמה וברורה, וכאשר יגדלו, יוכלו להכיר מחלוקות ודעות שונות ולהעמיק בהן.

פסוקים כ'-כ"ה: (בקטע זה, לא נתעמק בכל פסוק. המורה יקרא בקריאה מהירה, אך אין לדלג על פסוקים אלו).

משה מצווה את ישראל לא להתקרב, וגם הכוהנים - האנשים החשובים בעם, המורמים והצדיקים - גם הם צריכים להתקדש ולא לעלות.

גם פה נשים לב, שאם הציווי שלא לעלות חוזר כמה פעמים, הרי זה סימן שהיה לעם רצון גדול להתקרב לה' ולהידבק בו - העם היה מלא באהבת ה', ולכן ה' ציווה את משה שיעצרו ולא יעלו.

הצעות להמחשה:

בחלק השני של השיעור, לאחר ההכנות (אפשר לעשות בכיתה כמה דקות של הכנה שבהן כל אחד מסדר את חפציו, שוטף פנים וידיים, אוסף לכלוכים, מבקש סליחה מהחברים ועוד), לומר לתלמידים שהגיע הלילה, הולכים לישון, ומחר בבוקר קמים לקבל את התורה.

אפשר לשאול את התלמידים: האם הייתם נרדמים בלילה? כיצד אתם ישנים לפני טיול גדול?

בכל זאת, כולם נרדמו, מלאי התרגשות. נוריד גם אנו את הראש, וננוח קצת לקראת המעמד הגדול והנורא (כל התלמידים מורידים את הראש ועוצמים עיניים, אפשר גם לכבות את האור בכיתה).

² הנצי"ב – הרב נפתלי צבי יהודה מברלין, ראש ישיבת וולוז'ין - מפרש בכיוון של הרמב"ן, ומסביר שפסוק זה מדבר על כל התורה שבעל פה, - ההרחבות והפירושים שמשה לימד את ישראל. משה דיבר ולימד, וה' הגביר את קולו.

המורה יביא מראש שופר ויכין סרטון עם קולות של רעמים, וכאשר התלמידים יורידו את הראש, המורה יפעיל בבת אחת את הסרטון ויתקע בשופר (אם יש צורך, אפשר במקום שופר אמתי, להביא פסקול של תקיעת שופר).

מצורפים כמה קישורים (אין הכוונה להקרינם לכיתה, אלא רק להשמיע אותם):
<https://www.youtube.com/watch?v=altjNEPKaNY&spfreload=10>

<https://www.youtube.com/watch?v=nDq6TstdEi8&spfreload=10>

<https://www.youtube.com/watch?v=Jtm1qSUekwg&spfreload=10>

<https://www.youtube.com/watch?v=zYgoS1nbjCs&spfreload=10>

התלמידים יתעוררו בבהלה והמורה יקרא בקול גדול את פסוקים ט"ז-כ'.

מסרים והפנמה

"בעבור ישמע העם בדברי עמך, וגם בך יאמינו לעולם"

"התייחדה נבואת משה רבנו, בכך שכל עם ישראל שמעו את ה' מדבר עמו, וכדברי הרמב"ם, הלכות יסודי התורה פרק ח', הלכה א': "משה רבנו לא האמינו בו ישראל מפני האותות שעשה... ובמה האמינו בו? במעמד הר סיני, שעינינו ראו ולא זר... ואנו שמענו משה משה"..."

בקריאת פסוק ט', אפשר להפנות את תשומת לבם של התלמידים ולשאול: במי אנו צריכים להאמין? לאחר שהם יענו שצריך להאמין בה', נקרא את פסוק ט', ונשאל במי עוד צריך להאמין?

מה בדיוק כוללת האמונה במשה? היא כוללת את האמונה בנבואתו הייחודית. משה מלמד תורה לכל עם ישראל, והתורה שהוא מלמד אותה אנו לומדים עד היום, הכול מגיע משמים. לכן יש חשיבות להאמין במשה³.

³ בפרק ההרחבות מובאת פעילות נוספת על אודות משה והתורה, מתוך השיר "יגדל אלוקים חי".

סיכום

הדרך של עם ישראל, הדרך אותה הוא עובר במהלך ההיסטוריה, היא אינה דרך פשוטה - היא מורכבת מעליות ומורדות.

נשאל את התלמידים אילו נקודות ציון של שפל או שיא הם זוכרים:

לדוגמה, לך-לך, בריחת יעקב לחרן, מכירת יוסף, שעבוד מצרים, עשר המכות, יציאת מצרים, קריעת ים סוף, מעמד הר סיני, הכניסה לארץ ישראל, בית ראשון ושני, גלות ראשונה ושנייה, השואה והקמת מדינת ישראל. אפשר כמובן לפרט עוד, ולרשום כפי שמציעים התלמידים.

נצייר על הלוח מעין גרף, ונתחיל לשרטט קו עם עליות ומורדות, ובכל נקודת קצה, נרשום אירועים שונים - של שפל או של שיא.

את מעמד הר סיני נרשום בשיא גבוה, דרכו נראה איך כל מהלך הבריאה מבריאת העולם הוא בעצם טיפוס לנקודת השיא של מתן תורה.

עם ישראל, לאחר הכנות מרובות, מגיע למעמד המיוחד, בו ריבונו של עולם עומד ומדבר עם כל העם בצורה ישירה ונותן לעם את האוצר הגדול שלו - חמדתו הגנוזה, התורה הקדושה.

הרחבות:

• דף בנושא הסדר הכרונולוגי של הפסוקים:

א) סיוון	עם ישראל מגיע להר סיני, ה' אומר למשה דברי פתיחה בשבחו של עם ישראל.	ויזון שם ישראל נגד ההר.
ב) סיוון	משה חוזר לעם ואומר להם את דברי ה', העם עונים: "כל אשר דבר ה' נעשה".	ויענו כל העם יחדו ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה.
ג) סיוון	משה אומר לה' את תשובת העם, ו ה' אומר לו: "הנה אנכי בא אליך בעב הענן...". משה יורד לעם, והם אומרים לו שהם רוצים לשמוע מפי ה' - "רצוננו לראות את מלפניו".	הנה אנכי בא אליך בעב הענן, בעבור ישמע העם בדברי עמך.

<p>הָיוּ זְכוּנִים לְשִׁלְשֵׁת יָמִים.</p>	<p>מִשָּׁה אָמַר לְהִי אֶת תְּשׁוּבַת הָעַם, וְהִי אָמַר לוֹ שְׁלֹשׁ כָּד הָעַם צָרִיד לְהִתְכוּנֵנּוּ, וְהוּא אָמַר לוֹ אֶת מִצְנַת הַגְּבֻלָּה וּפְרִישָׁה, כְּאֲשֶׁר בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי הִי יָרַד עַל הַר סִינַי וַיִּתְגַּלֶּה לְכָל הָעַם בְּמַעֲמַד הַר סִינַי.</p>	<p>ד) סיוון</p>
<p>וַיִּקְרָא אֶת-הָעַם, וַיְכַבְּסוּ שִׁמְכוֹתָם.</p>	<p>הַגְּבֻלָּה וּפְרִישָׁה – מִתְכוּנָנִים לְמַתָּן תּוֹרָה.</p>	<p>ה) סיוון</p>
<p>וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהִיַת הַבִּקָּר וַיְהִי קָלַת וּבִרְקִים וְעָנָן כָּבֵד עַל הָהָר וְקָל שֶׁפָּר זָזָק מְאֹד.</p>	<p>מַעֲמַד הַר סִינַי.</p>	<p>ו) סיוון</p>

• פעילות על אודות האמונה במשה ובתורה

נשאל את התלמידים, האם הם מכירים שיר בו אנו משבחים את משה?

נחלק לתלמידים את השיר "יגדל אלוקים חי".

יגדל אלהים חי וישתבח, נמצא ואין עת אל מציאותו. אָחַד וְאִין יְחִיד כְּיַחְדוֹ, נְעֵלָם וְגַם אִין סוּף לְאַחְדוּתוֹ. אִין לוֹ דְמוּת הַגּוֹף וְאִינוּ גוֹף, לֹא נַעֲרָה אֵלָיו קִדְשׁוֹ. קִדְמוֹן לְכָל דְבַר אֲשֶׁר נִבְרָא, רֵאשׁוֹן וְאִין רֵאשִׁית לְרֵאשִׁיתוֹ. הַנּוֹ אָדוֹן עוֹלָם לְכָל נוֹצַר, יוֹרָה גְדֻלְתוֹ וּמְלֻכוֹתוֹ. שִׁפְעַ נְבוֹאָתוֹ נִתְּנוּ, אֵל אֲנָשִׁי סִגְלָתוֹ וְתַפְאֲרָתוֹ. לֹא קָם בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה עוֹד, נְבִיא וּמְבִיט אֶת תְּמוֹנָתוֹ. תּוֹרַת אֶמֶת נִתַּן לְעַמּוֹ אֵל, עַל יַד נְבִיאָו נֶאֱמַן בֵּיתוֹ. לֹא יִחְלִיף הָאֵל וְלֹא יִמִּיר דָּתוֹ, לְעוֹלָמִים לְזוּלָתוֹ. צוּפָה וַיּוֹדַע סְתָרֵינוּ, מְבִיט לְסוּף דְבַר בְּקִדְמוּתוֹ. גּוֹמֵל לְאִישׁ חֶסֶד כְּמַפְעָלוֹ, נוֹתֵן לְרִשְׁעָ רַע כְּרִשְׁעָתוֹ. יִשְׁלַח לְקֶץ הַיָּמִין מְשִׁיחֵנוּ, לְפָדוֹת מִחֲפֵי קֶץ יִשׁוּעָתוֹ. מֵתִים יִחְיֶה אֵל בְּרַב חֶסְדּוֹ, בְּרוּךְ עַדִּי עַד שֵׁם תְּהִלָּתוֹ:

נשים לב למילים המודגשות המדברות על משה ועל התורה, ונשאל את התלמידים: מה לומדים מהשיר על משה ועל התורה? מי יודע מתי נוהגים לשיר את השיר?

מצורפים שני ביצועים לשיר, אפשר להשמיע ולשיר עם התלמידים.

<http://www.piyut.org.il/textual/45.html>

<https://www.youtube.com/watch?v=9Vh6-Ef41YE&spfreload=10>

